

Circusterrein te Hilversum

Inventarisatie beschermde soorten in het kader van de natuurwetgeving

Circusterrein te Hilversum

Inventarisatie beschermde soorten in het kader van de
natuurwetgeving

C.C. van Lingen

F.N.M. van der Knaap

2024

Opdrachtgever

Gemeente Hilversum

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

G&G-rapport 2024-238

Datum	15 augustus 2024
Versie	V2

Gecontroleerd door: R. de Beer

Titel: Circusterrein te Hilversum
 Projectcode bureau: 2024-238
 Projectleiding: Ir. R. de Beer
 Veldwerk: W. Peters, F. van der Knaap
 Opdracht: Gemeente Hilversum
 Contactpersonen: P. Nijmeijer
 Akkoord voor uitgave: Teamleider Van der Goes en Groot
 Paraaf:

De onderstaande toetsing is gebaseerd op de plannen zoals aangegeven door de opdrachtgever. Bij wijziging van plannen, werkperioden, of werkwijzen kunnen andere conclusies en aanbevelingen met betrekking tot de effecten op beschermde soorten van toepassing zijn.

De bevindingen die zijn beschreven in onderliggende ecologische beoordeling worden over het algemeen gedurende een periode van drie jaar na de verschijningsdatum van dit rapport als geldend gezien, mits omstandigheden in het beschreven gebied niet te sterk zijn gewijzigd.

Ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot; opdrachtgever vrijwaart Ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het Ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB).

Bovendijk 35-G 2295 RV Kwintsheul

Hazenkoog 35A 1822 BS Alkmaar

www.vandergoesengroot.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding tot het onderzoek	5
1.2	Doel van het onderzoek.....	6
1.3	Ligging van het plangebied	6
1.4	Geplande werkzaamheden	6
1.5	Leeswijzer	7
2	Methode	8
2.1	Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten	8
2.1.1	Sperwer en Buizerd	8
2.1.2	Ransuil	9
2.2	Grondgebonden zoogdieren.....	9
2.2.1	Marterachtigen.....	9
2.2.2	Eekhoorn	12
2.3	Vleermuizen	13
2.3.1	Veldbezoeken	13
3	Resultaten broedvogels	16
3.1	Buizerd, Ransuil en Sperwer	16
3.1.1	Ronde 1 (16 januari 2024)	16
3.1.2	Ronde 2 (31 maart 2024).....	17
3.1.3	Ronde 3 (10 april 2024)	17
3.1.4	Ronde 4 (2 mei 2024)	17
3.1.5	Ronde 5 (16 mei 2024)	17
3.1.6	Ronde 6 (3 juni 2024)	17
3.1.7	Ronde 7 (27 juni 2024)	17
4	Resultaten grondgebonden zoogdieren	18
4.1	Marterachtigen.....	18
4.2	Eekhoorn.....	19
4.3	Overige (zoog)dieren	20
5	Resultaten vleermuizen	22
5.1	Gewone dwergvleermuis.....	22
5.2	Ruige dwergvleermuis	23

5.3	Laatvlieger	24
5.4	Rosse vleermuis.....	25
6	Effectbeoordeling en maatregelen	27
6.1	Ransuil, Buizerd en Sperwer	27
6.2	Grondgebonden zoogdieren	27
6.3	Vleermuizen	27
6.4	Overige broedvogels	28
7	Zorgplicht	29
8	Conclusies en aanbevelingen	31
9	Aanbevolen en geraadpleegde literatuur	33
10	Bijlagen	35

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Er bestaan plannen een locatie aan de Diependaalselaan te Hilversum herin te richten. Hilversum ligt in de provincie Noord-Holland. Het voormalige braakliggende circusterrein wordt heringericht waarbij ca. 400 flexwoningen gebouwd zullen worden.

Het is mogelijk dat vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten, beschermde, niet vrijgestelde grondgebonden zoogdieren of vleermuizen verblijven in de te kappen bomen en gebruik maken van het plangebied. Ook is het mogelijk dat deze soorten het plangebied gebruiken als onderdeel van hun leefgebied. De aanwezigheid van deze potentie is aangegeven in een eerder uitgevoerde 'ecologische quickscan' (GUTKER DE GEUS & VAN DER MEER, 2023).

Om dit nader te onderzoeken heeft Gemeente Hilversum opdracht gegeven aan ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot een inventarisatie uit te voeren naar deze soorten.

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode augustus 2023-juli 2024. De inventarisatie is uitgevoerd door medewerkers van bureau Van der Goes en Groot.

Figuur 1.

De ligging van het plangebied (rood omlijnd).

Dit rapport doet verslag van het onderzoek.

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in het voorkomen en de verspreiding van kleine marterachtigen (Bunzing, Hermelijn en Wezel), Eekhoorn, Boomarter, Steenarter, Sperwer, Ransuil, Buizerd en vleermuizen binnen het plangebied.

1.3 Ligging van het plangebied

In Figuur 1 is de ligging van het plangebied aangegeven.

Het plangebied betreft een (lang) braakliggend terrein en bevindt zich in een stedelijke omgeving aan de westkant van Hilversum. Het plangebied wordt omsloten door woonwijken en een bedrijventerrein.

Op 550 meter afstand ten noordwesten van het plangebied loopt de N201, een drukke verkeersader. Aan de zuidwest kant ligt op 600 meter afstand een groter begroeid gebied aan de rand van de stad. De overige groenvoorziening rond het plangebied is beperkt.

1.4 Geplande werkzaamheden

Op de locatie waar het braakliggende terrein zich bevindt, wordt een herinrichting met nieuwbouw gerealiseerd. Er komen flexwoningen ten behoeve van (tijdelijke) bewoning. Bij het bouwrijp maken van de gronden worden bomen en struiken gekapt of gerooid. De groenstrook aan de zuidwestkant van het plangebied zal worden ingericht als parkzone, waarbij mogelijk ook enkele bomen worden verwijderd.

De ecologisch gevoelige werkzaamheden zullen bestaan uit het verwijderen van de vegetatieve toplaag, het vergraven van de bodem, het opbrengen van grond en het kappen en rooien van bomen en struiken. Daarbij kunnen dieren en planten beschadigd, verwond, verdrukt of gedood worden. Ook kunnen verblijfplaatsen van dieren of groeiplekken van planten beschadigd of vernield worden.

Bij de uitvoering van de werkzaamheden kan door geluid, trillingen, licht en verandering van microklimaat verstoring optreden van (beschermde) soorten.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de methode van het onderzoek beschreven.

In hoofdstuk 3, 4 en 5 worden de resultaten beschreven en wordt aangegeven welke soorten zijn aangetroffen binnen en eventueel nabij het plangebied.

In hoofdstuk 6 wordt ingeschat in hoeverre deze soorten negatieve effecten kunnen ondervinden door de uit te voeren werkzaamheden welke specifieke maatregelen eventueel noodzakelijk zijn en of een vergunning in het kader van de Ow noodzakelijk is.

In hoofdstuk 7 wordt aangegeven of soorten, waarvoor de specifieke zorgplicht van toepassing is, in het plangebied verwacht worden en wordt aangegeven welke passende maatregelen genomen moeten worden.

Ten slotte bevat hoofdstuk 8 de conclusies met noodzakelijke vervolgstappen. Indien van toepassing worden aanbevelingen gedaan.

Hoofdstuk 9 tenslotte, geeft een overzicht van de gebruikte literatuur. In de bijlages is aanvullende informatie opgenomen over de geldende wetgeving en de gebruikelijke procedures bij een vergunningsaanvraag. Eventueel zijn (indien relevant) verspreidingskaarten opgenomen.

2 Methode

2.1 Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten

Alleen vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond zijn beschermd, zijn geïnterviewd tijdens het onderzoek. Het betreft in dit geval de Sperwer, Ransuil en Buizerd. Deze soorten komen voor in de omgeving van het plangebied (NDFF 2014-2024, GUTKER DE GEUS & VAN DER MEER, 2023) en kunnen gevestigd zijn binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden in het plangebied.

Tijdens de inventarisatie werd ook gelet op eventueel andere aanwezige jaarrond beschermde broedvogels of andere beschermde soorten.

Alle waarnemingen zijn op locatie gekarteerd. De codes zijn gestipt met behulp van een mobiele telefoon of veldtablet.

2.1.1 Sperwer en Buizerd

Zie Tabel 1 voor de datums van de uitgevoerde onderzoeksrondes.

In het begin van 2024 is een uitgebreide (aanvullende) scan gedaan om te checken of er intacte grote nesten aanwezig zijn in het plangebied. Dit was slecht te checken tijdens de quickscan.

Er werd ook gekeken of eventueel aanvullende waarnemingen van diepe holtes konden worden gedaan. Er zijn daarna drie dagbezoeken afgelegd aan het plangebied tussen maart en begin juni waarbij is gelet op territoriaal- of nest indicerend gedrag van de betrokken soorten of hun jongen. Speciale aandacht werd besteed aan het eerder aangetroffen grote nest, door deze te checken op sporen (krijtstrepen, plukresten, braakballen) of broedende vogels (uitstekende staartveren).

Tabel 1.

Bezoekdatums, aard van het bezoek en weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken van de broedvogel-inventarisatie (jbs), waaronder Ransuil (RU), en de gebiedsinventarisatie van Eekhoorn (EH) in het plangebied in 2024.

Bezoek	Datum (2024)	Avond (A) of Dagbezoek (D), reden bezoek	Weersomstandigheden (Wind/Temperatuur/Bewolking)
1	16 januari 2024	D, nest- en holtescan, jbs, EH	ZW 3 bft, 1°C, 8/8
2	31 maart 2024	D, jbs, EH	O 3 bft, 9,7°C, 8/8
3	10 april 2024	A, jbs, EH	ZW 4 bft, 11,7°C, 6/8
4	2 mei 2024	D, jbs, EH	NW 3 bft, 17,1°C, 6/8
5	16 mei 2024	A, RU	NW 2 bft, 16,3°C, 6/8
6	3 juni 2024	D, klm, jbs, takkelingen	W 2 bft, 14,1°C, 8/8
7	27 juni 2024	A, RU	ZW 3 bft, 22°C, 4/8

2.1.2 Ransuil

Voor de dagrondes is de inventarisatie naar Ransuil gecombineerd met Sperwer en Buizerd, zie Tabel 1 voor de bezoekdatums. Speciale aandacht werd besteed aan activiteit of sporen (braakballen) rond het aangetroffen grote nest en andere terreindelen. De avondbezoeken en nachtbezoeken zijn gecombineerd met vleermuisonderzoek. Er zijn aanvullend aan de dagbezoeken daarbij drie veldbezoeken afgelegd aan het plangebied tussen mei en eind juni. Bij onderzoek naar Ransuil wordt in mei gelet op de (zacht) roepende adulte vogels of ander territoriaal- of nest indicerend gedrag van de Ransuil. De inzet van warmtebeeld-apparatuur is daarbij belangrijk. Later in mei en in juni wordt vooral gelet op bedelende jongen, die zeer opvallend en vaak langdurig roepen.

2.2 Grondgebonden zoogdieren

Alleen grondgebonden soorten zoogdieren die onder de Omgevingswet zijn beschermd, zonder (provinciale) vrijstelling, zijn geïnterviewd tijdens het onderzoek. Het betreft in dit geval de Bunzing, Wezel, Hermelijn, Boommarter, Steenmarter en Eekhoorn.

Tijdens de inventarisatie is ook gelet op eventueel andere beschermde soorten. Alle waarnemingen en de locaties van geplaatste onderzoeksmaterialen zijn op locatie gekarteerd met behulp van een veldtablet.

2.2.1 Marterachtigen

Bunzing, Hermelijn, Wezel

In de onderzoeksperiode is onderzocht of kleine marterachtigen Bunzing, Hermelijn, Wezel aanwezig zijn binnen het plangebied en wat de gebruiksfunctie van het plangebied is. Tevens zijn tijdens het onderzoek de Boommarter en Steenmarter en Eekhoorn onderzocht.

Het onderzoek is uitgevoerd conform het landelijke Kennisdocument 'Kleine marterachtigen, Bunzing, Hermelijn, Wezel. Dit document is dit jaar gepubliceerd door Buij12 en is de nieuwe landelijke richtlijn voor het uitvoeren van onderzoek naar kleine marterachtigen.

Om een beeld te krijgen van de aanwezigheid en de verspreiding van de marterachtigen is bij de inventarisatie gebruik gemaakt van de volgende onderzoeksmethoden: cameraval, mostela, struikrover en sporenbuizen. In totaal zijn drie cameravallen, één struikrover, en zes sporenbuizen gebruikt bij dit onderzoek.

De camera's, struikrover en sporenbuizen zijn verspreid geplaatst door het plangebied voornamelijk in de begroeiing en de randen van de begroeiing.

Een kaart met de locaties van de uitgezette onderzoeksmaterialen in het plangebied is opgenomen in Bijlage 1.

Er zijn vijf bezoeken afgelegd aan het gebied (zie Tabel 2). Tijdens het eerste bezoek worden de onderzoeksmaterialen uitgezet. Hierbij wordt uiteraard gelet op locaties met de hoogste trefkans. Deze wordt bepaald op grond van de aanwezige biotopen, dekking, eventuele passagepunten (wissels), foerageergebieden etc.

De tussen bezoeken zijn nodig voor controle van de materialen. Hierbij kunnen de sporenbuizen, indien nodig, voorzien worden van nieuw sporenpapier, het lokvoer (blikje sardines) bij de struikrovers kan worden vervangen, de camera's kunnen indien nodig bijgesteld worden, voorzien worden van nieuwe batterijen en de geheugenkaartjes kunnen worden gewisseld. Eventueel kan er bij dit bezoek ingegrepen worden als de sensor te vaak loos geactiveerd wordt door bijvoorbeeld zonlicht, schaduwen en bewegende vegetatie.

Tabel 2.

Datums van activeren cameravallen (en looptijd) voor marteronderzoek.

Cameravallen, struikrover, sporenbuizen	
Uitzet materialen	3 en 4-6-2024
Controle	19-6-2024
Controle	2-7-2024
Controle	12-7-2024
Ophalen materialen	30-7-2024

Bij de laatste ronde wordt het materiaal opgehaald waarna het beeldmateriaal en de prentenplaten tijdens een bureaustudie worden geanalyseerd.

In Tabel 2 staan de startdatum, controledata en einddatum van het onderzoek. Het materiaal heeft in totaal (minimaal) acht weken uitgestaan in het veld.

Daarnaast is tijdens de veldbezoeken in het plangebied gericht gezocht naar sporen die duiden op de aanwezigheid van marterachtigen zoals latrines, prooiresten en uitwerpselen. Met deze aanvullende waarnemingen kan mogelijk een beter beeld worden verkregen van de aanwezigheid en het terreingebruik door marterachtigen.

Boommarter, Steenmarter

Om een beeld te krijgen van de aanwezigheid van de Boommarter en Steenmarter is met behulp van de drie cameravallen voorzien van lokvoer, op een geschikte locatie geprobeerd deze soorten vast te stellen.

Als leidraad voor de cameraopstelling met het lokvoer is uitgegaan van de methode in NEM VERSPREIDINGSONDERZOEK MARTERS:

INVENTARISEREN MET CAMERAVALLLEN, 2022.

→ <https://www.zoogdiervereniging.nl/wat-wedoen/monitoring/meetprogrammas-nem/nem-verspreidingsonderzoek-bunzing-boommarter>

Hieronder wordt kort de werking van de verschillende vangtechnieken toegelicht.

Cameraval

De cameravallen zijn voorzien van een sensor die reageert op de combinatie van warmte en beweging. Als er een warmbloedig dier (bijvoorbeeld een zoogdier of vogel) voor de camera beweegt, begint deze met opnemen. Overdag zijn de beelden in kleur, en 's-nachts of bij te weinig licht schakelt de camera automatisch over naar een infrarood beeld. De camera maakt hierbij geen geluid en de infrarood lampjes zijn niet te zien door de dieren, waardoor de dieren niet afgeschrikt kunnen worden. De dieren blijven zich daarom natuurlijk gedragen. Als lokvoer is een blikje sardines gebruikt. Bij één cameraval is naast de sardines een test gedaan met een mengsel van visolie met pindakaas op een in de grond geprikte stok.

De gebruikte losse cameravallen zijn van het type Bushnell NatureView HD Cam, model 119740. Deze camera heeft een reactie snelheid van 0,2 seconden.

Deze methode is geschikt voor alle marterachtigen (zoals Wezel, Hermelijn, Bunzing, Boommarter en Steenmarter).

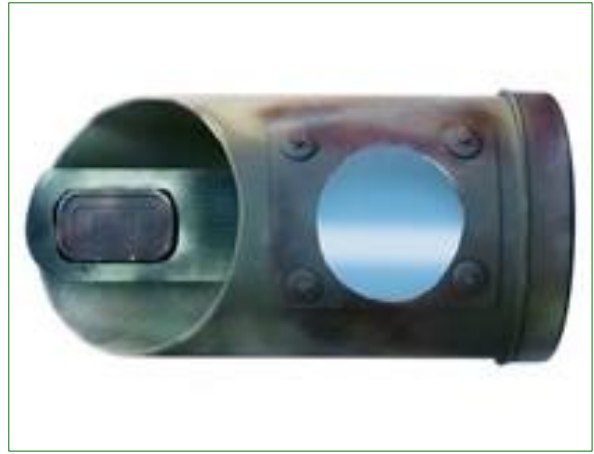
Struikrover

De struikrover is een combinatie van een lokmiddel en een cameraval. Het is een korte PVC buis waarin een wildcamera is geplaatst met als lokmiddel een blikje sardientjes. Hiermee kunnen alle aanwezige marterachtigen in een gebied worden vastgesteld.

De gebruikte camera in de struikrover is een Browning model: BTC-5PX-1080. Deze camera heeft een reactie snelheid van 0,22 seconden.

Opstelling van cameraval 1 in het plangebied.

Een sporenbuis in het veld (linksonder) en struikrover (rechtsonder) (archieffoto's G&G).

Deze methode is geschikt voor alle marterachtigen (zoals Wezel, Hermelijn, Bunzing, Boommarter en Steenmarter).

Sporenbuizen

De sporenbuis is een pvc-buis 10 cm in diameter. Deze zijn vooral bedoeld om prenten van kleine marterachtigen Wezel en Hermelijn waar te nemen. In de sporenbuis ligt een plankje met in het midden een stempelkussen met inkt. Aan weerszijden van het stempelkussen liggen witte vellen sporenpapier. De Wezel (en Hermelijn) zijn van nature nieuwsgierig. Ze lopen graag in de dekking op zoek naar prooidieren en onderzoeken daarbij holen. Daarbij is het dus de bedoeling dat ze door de sporenbuizen lopen en prenten achterlaten.

De sporenbuizen worden in een raai van meerdere buizen gelegd langs lijnvormige elementen met bij voorkeur een onderlinge afstand van 10 à 15 meter.

Deze methode is met name geschikt voor Wezel. Al kan Hermelijn er ook mee worden vastgelegd. Bij het bepalen van de onderzoeks-inspanning zijn sporenbuizen niet 'meegeteld' omdat niet alle soorten ermee kunnen worden uitgesloten. Ze zijn ingezet om de resultaten aan te vullen en voor sommige soorten betrouwbaarder te maken.

2.2.2 Eekhoorn

Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de aanwezigheid van Eekhoorns en hun nestplaatsen. Bij het gebiedsonderzoek wordt als bomen niet zijn bebladerd, gezocht naar eekhoornnesten en aanwezige dieren. Het onderzoek naar Eekhoorn is daarbij gecombineerd met het onderzoek naar roofvogels, zie Tabel 1 voor de bezoekdatums.

Tijdens alle bezoekrondes wordt daarbij gelet op vraatsporen in het terrein die kunnen wijzen op aanwezigheid van de Eekhoorn.

In een klein en geïsoleerd bos als dat op het Circusterrein, is het uitgevoerde onderzoek met cameravallen en Struikrovers ook een bruikbare methode om aanwezigheid van de Eekhoorn vast te stellen. Doorgaans foerageren Eekhoorns regelmatig op de grond en worden ze daarbij vastgelegd met de cameraval als die binnen het bereik van de sensor komt. Er is bij eventueel vaststellen van Eekhoorns op camera echter minder context hoe de soort het terrein gebruikt dan bij de gebiedsinventarisatie.

2.3 Vleermuizen

Alle soorten vleermuizen zijn beschermd krachtens de Ow onder het regime van de Habitatrichtlijn.

Het doel van het onderzoek is de aanwezigheid en verspreiding van vleermuizen in het plangebied in kaart te brengen. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van richtlijnen uit het protocol voor vleermuisinventarisaties, opgesteld door het Vleermuisvakberaad (VLEERMUISVAKBERAAD, 2021).

Voorafgaand aan het onderzoek is op grond van de eerder uitgevoerde ecologische quickscan en de aanwezige biotopen nagegaan welke soorten vleermuizen redelijkerwijs of mogelijk te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied.

Het onderzoek is in dit geval met name gericht op de algemenere boom bewonende soorten: Rosse vleermuis en Ruige dwergvleermuis. Uiteraard is tijdens het onderzoek ook gelet op aanwezigheid van andere soorten vleermuizen in het plangebied. Bij het aantreffen van 'bijzondere' (boom bewonende) soorten zoals Watervleermuis, Baardvleermuis en Gewone grootoorvleermuis, welke mogelijk verblijvend aanwezig zijn binnen het plangebied, worden het aantal bezoeken en/of rondetijden aangepast op het protocol voor de desbetreffende soort.

2.3.1 Veldbezoeken

Door middel van veldonderzoek zijn de aanwezigheid en verspreiding van vleermuizen in het plangebied onderzocht. Er zijn in totaal 5 rondes uitgevoerd in de periode augustus-september 2023 en de periode mei tot en met juli 2024. Het aantal rondes is op voorhand, op grond van potentie van verwachte soorten en gebruiksfuncties bepaald. Tussen de rondes per deelgebied wordt altijd rekening gehouden met de voorgeschreven periodes conform het vleermuisprotocol (VLEERMUISVAKBERAAD, 2021).

Het plangebied kan door vleermuizen op verschillende manieren worden gebruikt, bijvoorbeeld als verblijfplaats, als (onderdeel van) een vliegroute of als foerageergebied. Deze gebiedsfuncties zijn tijdens het veldwerk onderzocht.

Tijdens de quickscan, de nesten- en holtescan aan het begin van het jaar (zie Tabel 1) en de eerste ronde van het onderzoek zijn de relevante elementen, zoals (randen van) opgaande begroeiing, wateren, lijnvormige structuren en luwe en donkere terreindelen in beeld gebracht. Daarnaast zijn de aanwezige bomen geïnspecteerd op aanwezigheid van gaten, holtes, kieren en spleten.

Bij het uitvliegen is vooral bij bomen met aangetroffen holtes gepost. Daarnaast is tijdens alle bezoeken van het onderzoek gekeken naar de aanwezigheid van vliegroutes en foerageergebieden in het plangebied. Deze gebruiksfuncties zijn vooral te verwachten in luwe terreindelen van het plangebied en langs lijnvormige landschapselementen.

Tijdens het onderzoek is bij mogelijke verblijfplaatsen gezocht naar gebruikssporen van vleermuizen, zoals keutels op verhardingen, poepstrepen bij gaten, vraatresten met behulp van een sterke zaklamp.

Bij het bepalen en vaststellen van soorten, aantallen en terrein-gebruik van vleermuizen wordt gebruik gemaakt van batdetectors (beschikbare modellen Pettersson D240x en Echo Meter Touch Pro). Op de onderzoek locatie was altijd visuele- en audioweergave van de opgevangen pulsen mogelijk en er was altijd de mogelijkheid geluiden en/of pulsen op te nemen met opnameapparatuur (Echo Meter Touch Pro). Tijdens het onderzoek werd tevens gebruik gemaakt van warmtebeeld-apparatuur (Lahoux spotter 35V Elite). Hiermee kunnen vliegpatronen van foeragerende dieren en eventuele vliegroutes van overvliegende vleermuizen beter in beeld gebracht worden. Ook kunnen de aanwezige aantallen vleermuizen nauwkeuriger worden ingeschat en kan in volledige donkere situaties (zoog)zwermactiviteit, late uitvliegers en terugvliegende dieren naar verblijfplaatsen worden opgemerkt zonder dat hier (kunst)licht voor nodig is. Hierdoor wordt onnodige verstoring van vleermuizen en omwonenden voorkomen.

De eerste drie kraam- en zomerrondes (KZ1 t/m KZ3) aan het begin van de zomer, zijn met name gericht geweest op het in kaart brengen van (zwerm)activiteit bij kraam- of zomerverblijven en in- en uitvliegende dieren. Zwermactiviteit treedt met name op aan het einde van de nacht en wordt onderzocht door op kansrijke plekken te posten en/of door in een laag tempo door het plangebied te surveilleren.

De laatste twee rondes (P1 en P2) zijn vooral gericht geweest op het vaststellen van paarverblijven en baltsactiviteit. De P2 ronde (eind september) is om middernacht gelopen om baltsactiviteit van Ruige dwergvleermuis later in de nacht in beeld te brengen.

Vanwege de geringe grootte van de bosschages en het beperkte aantal potentieel geschikte plekken en de positie daarvan voor met

name verblijfsgebruik van vleermuizen, is het onderzoek steeds uitgevoerd door één persoon.

Tijdens de veldbezoeken was geen sprake van substantiële neerslag en werd er niet geïnventariseerd bij een windkracht hoger dan 4 Bft of bij temperaturen lager dan 8 °C.

Een overzicht met de datums, rondetijden, weersomstandigheden en de onderzoeksopzet van de uitgevoerde onderzoeksrondes wordt weergegeven in Tabel 3.

Tijdens het onderzoek naar vleermuizen is ook gelet op verblijfplaatsen van jaarrond beschermde vogelsoorten als Ransuil.

Tabel 3.

Overzicht van de veldbezoeken ten behoeve van het vleermuisonderzoek in het plangebied per ronde ("KZ" = kraamkolonie- en zomerverblijfronde en "P" = paarverblijfronde).

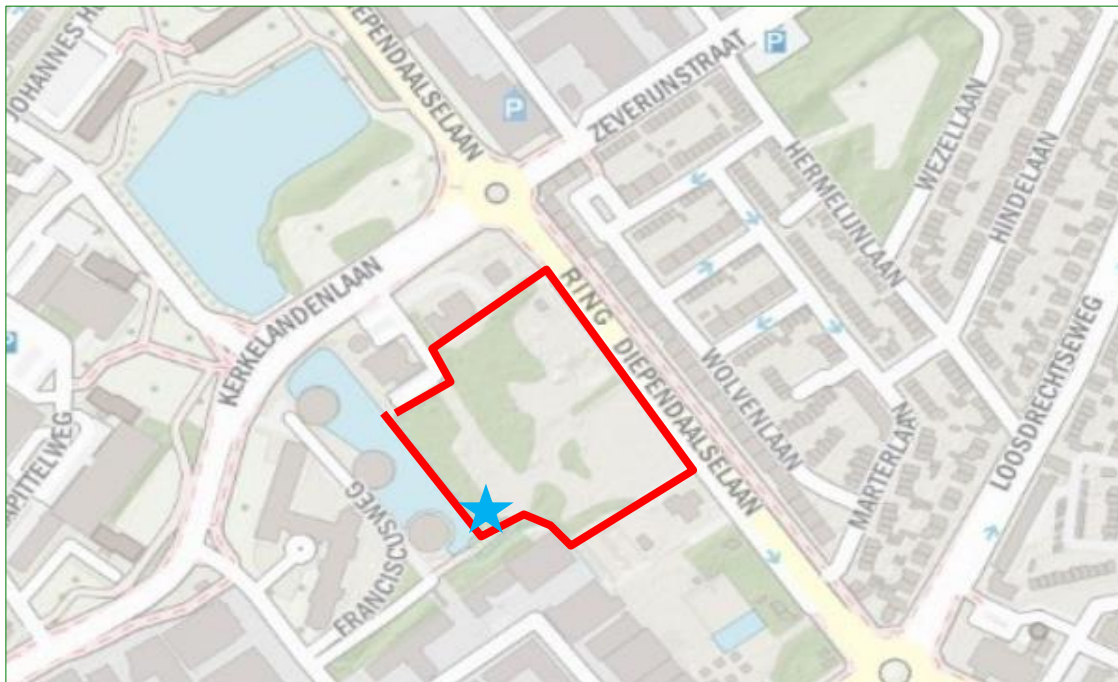
Ronde/ Datum	Tijd	Duur	Weersomstandigheden (wind, temperatuur, bewolking)	Opzet
KZ1 15-05-2024	3:15-5:45	2:30 uur	NW 3 bft, 17,1°C, 6/8	ochtendbezoek kraamkolonies, zomerverblijven, terreingebruik
KZ2 16-05-2024	21:30-23:30	2 uur	NW 2 bft, 16,3°C, 6/8	avondbezoek kraamkolonies, zomerverblijven, terreingebruik
KZ3 27 juni 2024	22:00-00:00	2 uur	ZW 3 bft, 18°C, 4/8	avondbezoek kraamkolonies, zomerverblijven, terreingebruik
P1 5 sept 2023	21:20-23:20	2 uur	O 2bft, 21 °C, 0/8	avondbezoek paarverblijven, zwermactiviteit, terreingebruik
P2 25 sept 2023	22:30-00:30	2 uur	Z 3 bft, 15,8°C, 8/8	midnacht paarverblijven, zwermactiviteit, terreingebruik

3 Resultaten broedvogels

3.1 Buizerd, Ransuil en Sperwer

3.1.1 Ronde 1 (16 januari 2024)

Tijdens de eerste ronde van het onderzoek zijn geen waarnemingen van roofvogels en uilen gedaan. Er is één nest aangetroffen dat bij verdere bezoeken op bewoning van roofvogels kan worden gecheckt, hoewel het nest wat in vervallen staat verkeerde.

Waargenomen nest (blauwe ster) in het plangebied (rood omlijnd) tijdens de eerste ronde.

Groot nest in het noorden van het plangebied, waargenomen in de eerste ronde.

3.1.2 Ronde 2 (31 maart 2024)

Tijdens ronde 2 zijn geen indicatieve waarnemingen gedaan wat betreft vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten.

3.1.3 Ronde 3 (10 april 2024)

Tijdens het nachtbezoek is gelet op de aanwezigheid van Ransuilen in het plangebied door te posten en te luisteren naar roepende vogels. In of nabij het plangebied zijn hierbij geen (Rans-)uilen gehoord of gezien. Het geluid van de Ransuil is echter zacht en wordt meestal slechts beperkt ten gehore gebracht.

3.1.4 Ronde 4 (2 mei 2024)

Een vroege ronde waarbij veel activiteit van broedvogels werd vastgesteld zoals Zanglijster en Merel. Tijdens ronde 4 zijn geen indicatieve waarnemingen gedaan wat betreft vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten. Het nest lijkt steeds meer in verval te raken.

3.1.5 Ronde 5 (16 mei 2024)

Tijdens het nachtbezoek is opnieuw gelet op de aanwezigheid van Ransuilen in het plangebied door te posten en te luisteren naar roepende vogels of de roep van om voedsel bedelende jongen. In of nabij het plangebied zijn hierbij geen (Rans-)uilen gehoord of gezien. Omdat de ronde werd gecombineerd met vleermuizen, is ook veelvuldig met warmtebeeld gekeken naar uilen maar deze werden niet gezien.

3.1.6 Ronde 6 (3 juni 2024)

Tijdens deze ronde overdag waarbij vooral jonge vogels werden gezocht die vaak opvallend roepend en bedelend aanwezig zijn in deze periode, zijn wederom geen indicatieve waarnemingen gedaan wat betreft vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten.

3.1.7 Ronde 7 (27 juni 2024)

Tijdens het nachtbezoek is opnieuw gelet op de aanwezigheid van Ransuilen in het plangebied met de roep van om voedsel bedelende jongen. In of nabij het plangebied zijn hierbij geen (Rans-)uilen gehoord of gezien. Omdat de ronde werd gecombineerd met vleermuizen, is ook veelvuldig met warmtebeeld gekeken naar uilen maar deze werden niet gezien.

4

Resultaten grondgebonden zoogdieren**4.1 Marterachtigen**

In het plangebied is in de laatste week van het onderzoek twee maal een Das voor de camera verschenen. Andere marterachtigen (Wezel, Hermelijn en Bunzing, Boommarter, Steenmarter) of andere beschermde, niet vrijgestelde, grondgebonden zoogdiersoorten zijn niet vastgelegd.

De Das is in de acht weken onderzoek in totaal twee keer voor de camera verschenen, op 24 juli 2024 om 00.10 uur en daarnaast op 28 juli 2024 om 01.06 uur.

Omdat het plangebied voor een groot deel omringd is door bebouwing en qua omvang niet groot is, en het aantal waarnemingen erg gering is, betreft het hier geen vast leefgebied van de Das.

Daarnaast zijn tijdens alle bezoeken geen sporen aangetroffen van Das. Dassen laten in hun leefgebied vaak sporen achter als gegraven kuiltjes, uitwerpselen en wissels. Deze sporen zijn tijdens het onderzoek niet aangetroffen.

In de bossen rondom de stad Hilversum zijn diverse territoria van Dassen bekend (NDFF 2014-2024). Dit exemplaar betreft ongetwijfeld een zwervend exemplaar vanuit deze leefgebieden.

Das foeragerend voor camera1.

Sporenbuizen

Op het sporenpapier van de sporenbuizen zijn alleen prenten van muizen aanwezig. Er zijn geen prenten van kleine marterachtigen aangetroffen.

In het plangebied zijn geen aanvullende waarnemingen gedaan zoals keutels, latrines of prooiresten van, niet vrijgestelde, grondgebonden zoogdiersoorten.

Tabel 4.
*Resultaten
sporenbuizen
Circusterrein.*

	resultaat tussenronde (prenten)
sporenbuis 1	muis
sporenbuis 2	muis
sporenbuis 3	muis
sporenbuis 4	muis
sporenbuis 5	muis
sporenbuis 6	Muis en rat

4.2 Eekhoorn

Op de cameravallen en op de struikrover zijn in de onderzoeksperiode van 8 weken geen beelden gemaakt van Eekhoorn. Ook tijdens de roofvogelrondes en tijdens de controle rondes van de marteronderzoeksmaterialen zijn geen waarnemingen gedaan van Eekhoorns. Daarnaast zijn ook geen opvallende sporen in het plangebied aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van Eekhoorn in het plangebied.

Jonge vos voor camera 2 in het plangebied..

4.3 Overige (zoog)dieren

Op de cameravallen en de struikrover zijn verschillende diersoorten vastgelegd. Over de periode tussen 19 juni en 30 juli is een overzicht gemaakt welke dieren voor de camera zijn verschenen. Het aantal foto's dat gemaakt is van een bepaald dier geeft een indicatie van de hoeveelheid activiteit van die betreffende soort in het plangebied. Het aantal waarnemingen geeft geen indicatie over het aantal individuen van de soorten binnen het plangebied omdat de kans bestaat op dubbeltellingen.

Van de voorliggende periode (3 en 4 juli t/m 19 juni is geen totaal overzicht gemaakt maar geeft een vergelijkbaar beeld met dezelfde soorten. Wel was de vos in de begin periode vaker in het plangebied aanwezig (ruim 33 foto's tussen 3 juli t/m 19 juni).

Tabel 5.

Overzicht van soorten uit de onderzoeksperiode tussen 19 juni t/m 12 juli 2024.

	Struikrover	Camera1	Camera2	Cameraval3
Zoogdieren:				
Bosmuis / muis	31	80	184	400
Rosse woelmuis	0	0	70	17
Bruine rat	0	347	0	0
Das	0	4	0	3
Vos	0	11	0	0
Vogels:				
Grote bonte specht	2	0	0	51
Roodborst	1	15	1	14
Koolmees	3	6	2	6
Heggemus	0	2	12	10
Merel	0	120	03	0
Tjiftjaf	0	0	3	0
Zanglijster	0	0	1	0
zangvogel onbekend	14	1	9	0
Overig:				
Huiskat	14	28	0	0
Mens	1	2	0	0

Bosmuis voor de struikrover in het plangebied.

Rosse woelmuis.

Juvenile Grote bonte specht.

Huiskat voor de struikrover.

Bruine rat voor camera 1.

Roodborst

Merel

5 Resultaten vleermuizen

In het plangebied is één soort vleermuis vastgesteld. In Tabel 6 wordt de soort en bijbehorende indicatie van de aantallen en gebruiksfuncties weergegeven.

Tabel 6.

Vastgestelde soorten vleermuizen met bijbehorende indicatie van de aantallen en gebruiksfuncties binnen het plangebied pv=paarverblijf

Soort	Aantal (indicatie)	Aantal verblijven	Foeragerend	Vliegroute
Gewone dwergvleermuis	enkele	geen	ja	nee
Ruige dwergvleermuis	enkele	1 (pv)	ja	nee
Rosse vleermuis	enkele	geen	nee	ja
Laatvlieger	enkele	geen	ja	ja

De relevante verspreidingskaarten van de aangetroffen vleermuizen staan in Bijlage 3.

Er werden overvliegende, foeragerende en baltsende vleermuizen waargenomen. Tevens werd tijdens de eerste paarronde een paarverblijf gevonden van de Ruige dwergvleermuis. Dit paarverblijf zat in een boomholte in het noordoosten van het plangebied, zie Bijlage 4.

Per soort wordt hieronder het voorkomen van de aangetroffen vleermuizen in het plangebied kort toegelicht en wordt de leefwijze van de waargenomen vleermuizen in Nederland geschetst.

5.1 Gewone dwergvleermuis

In het plangebied werd de Gewone dwergvleermuis in alle terreindelen verspreid aangetroffen. De dichtheden en aantallen vleermuizen lagen meestal laag. Er werden in het geheel geen boomgerichte activiteiten of hotspots van vleermuizen vastgesteld.

De begroeiing en luwe terreindelen verspreid over het plangebied werden gedurende de onderzoeksperiode af en toe gebruikt door foeragerende vleermuizen. Soms waren dieren langere tijd aanwezig.

Gezien de aanwezige foerageermogelijkheden buiten het plangebied, het minimale gebruik van het plangebied en de grootte van het plangebied ten opzichte van (geschiktere) gebieden in de omgeving daarvan, is het plangebied wat betreft foerageergebied geen 'essentieel' deel van het leefgebied van de Gewone dwergvleermuis.

Er werden geen bijzondere gerichte verplaatsingen opgemerkt van Gewone dwergvleermuis die zouden kunnen wijzen op een belangrijke vliegroute.

Gedurende de paarrondes van het onderzoek werd rond het plangebied eenmalig een Gewone dwergvleermuis waargenomen die in de vlucht sociale geluiden liet horen. Deze sociaal roepende vleermuizen konden niet worden gekoppeld aan de bebouwing binnen het plangebied.

Verondersteld wordt dat deze vleermuizen werden aangetrokken door de aanwezige foerageermogelijkheden rond het plangebied of gevestigd zijn in bebouwing rond het plangebied. Het is gebruikelijk dat Gewone dwergvleermuizen tijdens de paarperiode en het vroege voorjaar frequent sociale geluiden laten horen tijdens het foerageren of wanneer ze zich verplaatsen. Mogelijk worden deze sociale geluiden gebruikt om aanwezige vrouwtjes naar elders gelegen verblijven te lokken.

Algemeen

De Gewone dwergvleermuis is veruit de meest verspreide en talrijkste vleermuissoort in Nederland. Deze soort verblijft hoofdzakelijk in gebouwen. Gedurende het hele jaar worden vooral van buiten toegankelijke spouwmuren en besloten ruimtes achter betimmeringen, daklijsten en dakpannen gebruikt.

Nachtelijk zwermgedrag rond een verblijfplaats gedurende het voorjaar en zomer duidt op de aanwezigheid van kraamkolonie.

Door de verborgen leefwijze gedurende de winterperiode zijn overwinterende dieren, die zich dan meestal in kleinere groepen ophouden, vaak onvindbaar. Een sterke aanwijzing voor dergelijke winterverblijven is het voorkomen van zogenaamde middernacht-zwermactiviteit in de periode augustus tot medio september.

Daarnaast is gedurende de baltperiode in de nazomer en herfst sprake van paargezelschappen die rond paarverblijfplaatsen kunnen worden waargenomen. Sociaal roepende vleermuizen worden ook vaak vliegend waargenomen verder weg van hun verblijfplaats en zijn in veel gevallen niet direct aan een paarverblijfplaats te koppelen.

Foerageergebieden bevinden zich overwegend in besloten tot halfopen landschap binnen enkele kilometers van de verblijfplaatsen. Het foerageergebied wordt via vaste, veelal beschutte vliegroutes bereikt, zoals bomenlanen, watergangen of langs bebouwing.

5.2 Ruige dwergvleermuis

In het plangebied werd de Ruige dwergvleermuis tijdens de paarrondes enkele malen aangetroffen in het plangebied. Ook is een paarverblijf van Ruige dwergvleermuis vastgesteld in het noordoosten van het plangebied, zie Bijlage 4. Het betreft een solitair

mannetje met een tijdelijk paarverblijf. In de latere ronde kon dit verblijf niet opnieuw worden vastgesteld.

Tijdens de overige rondes (KZ, KZ2 & KZ3) zijn geen Ruige dwergvleermuizen waargenomen.

Algemeen

De Ruige dwergvleermuis is een algemene soort in Nederland, met name ten noorden van de grote rivieren. De soort gebruikt zeer uiteenlopende (vaak tijdelijke) verblijfplaatsen, zoals boomholten, spleten tussen boomschors, nestkasten, spouwmuren en kelders.

Hoewel de soort in Nederland jaarrond aanwezig is, bevinden kraamkolonies zich vooral in Noord- en Oost-Europa. In Nederland is slechts eenmaal een kraamkolonie aangetroffen. De hoogste aantallen worden waargenomen in het najaar en de herfst. Tussen augustus en september trekken de dieren uit Midden- en Oost Europa richting het zuidwesten om onder andere in Nederland te paren en overwinteren. Bij deze jaarlijkse migratie worden afstanden tot 2000 kilometer afgelegd.

Foerageer- en leefgebied zijn zeer divers, maar de hoogste dichtheden bevinden zich in bossen en lommerrijke gebieden. Net als de Gewone dwergvleermuis maakt de Ruige dwergvleermuis gebruik van beschutte landschapslijnen als vliegroute tussen verblijven en foerageergebieden.

5.3 Laatvlieger

In het plangebied werden enkele overvliegende Laatvliegers opgemerkt. De waarnemingen van de soort betroffen relatief hoog vliegende, rechtdoor bewegende exemplaren. Deze waarnemingen hebben waarschijnlijk betrekking op dieren die op weg zijn van of naar foerageergebieden (veelal aan de buitenrand van bebouwing) of van of naar hun verblijfplaatsen. Er werden geen aanwijzingen verkregen dat de vleermuizen binding hadden met de bebouwing in het plangebied.

Vanwege de lage aantallen waarnemingen en kortdurende aanwezigheid wordt het plangebied niet gezien als (onderdeel van) een belangrijke vliegroute of essentieel foerageergebied voor de soort.

Vanwege het beperkte gebruik en omdat geen waarnemingen werden gedaan die duiden op belangrijk binding van de soort aan het plangebied, is geen aparte verspreidingskaart opgenomen.

Algemeen

De Laatvlieger komt in ons land algemeen verspreid voor rond dorpen in veenweidegebieden, parken, tuinen en stadsranden. Laatvliegers in Nederland verblijven uitsluitend in gebouwen en

hebben daarbij sterke voorkeur spouwmuren en gesloten ruimtes achter randpannen en loodslabben.

Een kraamkolonie van de Laatvlieger gebruikt veelal een netwerk van verblijven, waarbij relatief vaak van plaats wordt gewisseld. Voor zover bekend leven mannetjes vrijwel het gehele jaar solitair. Overwinterende dieren worden zelden aangetroffen. Verondersteld wordt dat Laatvliegers in kleine groepen overwinteren, mogelijk in dezelfde gebouwen als waarin zich de zomerverblijven bevinden.

Laatvliegers foerageren na het uitvliegen eerst kort in sociale groepen nabij de verblijfplaatsen. Daarna zoeken ze afzonderlijk de open jachtgebieden op. Deze liggen veelal in kleinschalig agrarisch gebied dat rijk is aan vochtige graslanden. Hierbij kunnen relatief grote afstanden worden afgelegd. Anders dan bij dwergvleermuizen maken laatvliegers minder gebruik van landschapselementen voor hun vliegroutes.

5.4 Rosse vleermuis

In het plangebied werd de Rosse vleermuis slechts incidenteel waargenomen tijdens de paarrondes. De soort werd alleen hoog langs vliegend waargenomen zonder dat aanwijzingen werden verkregen dat de vleermuizen binding hadden met bomen of begroeiing in het plangebied. Vanwege de lage aantallen waarnemingen wordt het plangebied niet gezien als (onderdeel van) een belangrijke vliegroute of essentieel foerageergebied voor de soort.

Vanwege het beperkte gebruik en omdat geen waarnemingen werden gedaan die duiden op belangrijk binding van de soort aan het plangebied, is geen aparte verspreidingskaart opgenomen.

Algemeen

De Rosse vleermuis is in Nederland een uitgesproken boom-bewonende soort en komt algemeen voor in bosrijke gebieden en oudere stadsparken.

De kraamkolonies, die regelmatig bestaan uit meer dan honderd vrouwtjes, gebruiken een netwerk van boomholten waar de dieren regelmatig tussen verplaatsen. In de zomerperiode verblijven de mannetjes in kleine groepen.

De baltsperiode vindt in de nazomer plaats, waarbij de mannetjes een territorium bij een boomholte verdedigen. Hier worden dan met enkele vrouwtjes paargezelschappen gevormd. In het najaar worden ook wel alternatieve verblijfplaatsen zoals vleermuiskasten gebruikt. Winterverblijven kunnen zich in dikke bomen bevinden met diep uitgerotte holtes, maar worden in ons land niet vaak aangetroffen.

Rosse vleermuizen jagen bij voorkeur op grote hoogte boven open gebieden zoals bosranden, grasland, meren en moerassen. Foera-

geergebieden en verblijfplaatsen kunnen relatief ver uit elkaar liggen. Vliegroutes tussen deze gebieden lijken nauwelijks gebonden aan landschapselementen en worden op grote hoogte overbrugd.

6 Effectbeoordeling en maatregelen

De aanwezigheid van beschermde, niet vrijgestelde zoogdieren, vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten of vleermuizen in het plangebied of de directe omgeving daarvan kan van invloed zijn op de verdere procedure. De effecten die kunnen optreden bij de geplande werkzaamheden worden hieronder beschreven. Voorts zal worden aangegeven welke maatregelen kunnen worden genomen om effecten te voorkomen of te minimaliseren.

6.1 Ransuil, Buizerd en Sperwer

Er zijn geen waarnemingen gedaan van Ransuil, Buizerd of Sperwer. Het eerder aanwezige grote nest is in vervallen staat.

Verder zijn in het plangebied en in de directe omgeving geen jaarrond beschermde vogelnesten vastgesteld.

6.2 Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied is in 8 weken onderzoek twee keer een Das vastgelegd. Het betreft hier ongetwijfeld een zwervend exemplaar uit de leefgebieden buiten de stad. Gezien het geringe aantal beelden zal het plangebied geen 'essentieel' onderdeel uitmaken van leefgebied van deze soort.

In het plangebied zijn geen andere beschermde, niet vrijgestelde, grondgebondenzoogdieren (Eekhoorn, Bunzing, Hermelijn, Wezel, Steenmarter, Boomarter) vastgelegd. Er zijn geen negatieve effecten van de ingreep op beschermde, niet vrijgestelde, grondgebonden zoogdieren mogelijk.

6.3 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

De aanwezige verblijfplaats van Ruige dwergvleermuis binnen het plangebied zal door de werkzaamheden aan de bomen beschadigd en of vernield kunnen worden. Er is tijdelijke compensatie gerealiseerd. Er dient ofwel gewerkt te worden onder een goedgekeurde gedragscode, waarbij nauwgezet de voorwaarden en reikwijdte beschreven in een dergelijk document in acht worden genomen, ofwel dient er een vergunning te worden aangevraagd waarbij in een op te stellen 'activiteitenplan' adequate maatregelen worden uitgewerkt.

Foerageergebied

Het foerageergebied van vleermuizen binnen het plangebied maakt slechts een klein deel uit van een veel groter foerageergebied en is geen 'essentieel' deel van het leefgebied. De vleermuizen kunnen derhalve uitwijken.

Vliegroutes

Er zijn geen duidelijke vliegroutes waargenomen in het plangebied. De langs- of overvliegende vleermuizen kwamen in kleine aantallen voor en hadden geen vaste route.

6.4 Overige broedvogels

In het plangebied zijn geen vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig. In het plangebied kunnen wel vogelsoorten met niet-jaarrond beschermde nesten tot broeden komen.

Dergelijke vogelnesten kunnen worden verstoord of vernield bij ecologisch gevoelige werkzaamheden zoals diverse graafwerkzaamheden, het verwijderen van de vegetatieve toplaag en het kappen en rooien van bomen en struiken.

Men dient deze activiteiten waarbij nesten verstoord of vernield kunnen worden daarom buiten het broedseizoen plaats te doen vinden, dus niet van grofweg 15 maart tot 15 juli. Deze periode is afhankelijk van bijvoorbeeld het weer en de betrokken soorten. Als onverhoopt buiten deze periode vogels broedend aanwezig zijn, dienen werkzaamheden plaatselijk te worden uitgesteld.

Wanneer toch in het broedseizoen gewerkt gaat worden is het mogelijk, voorafgaand aan het broedseizoen of voorafgaand aan de vestiging van broedvogels, het plangebied ongeschikt te maken als (nog) geen nesten aanwezig zijn.

7

Zorgplicht

Voor alle in het wild levende soorten en hun leefomgeving geldt de *algemene zorgplicht* (zie Bijlage 5.1.1). Voor soorten die kwetsbaar of bedreigd zijn en vallen onder de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, nationaal beschermde soorten en voor soorten die opgenomen zijn op de Rode lijsten, geldt de *specifieke zorgplicht*. Ook natuurlijke habitats of belangrijke leefgebieden van deze soorten vallen onder de specifieke zorgplicht (zie Bijlage 5.1.1).

In het plangebied vastgestelde soorten die vallen onder de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en nationaal beschermde soorten worden besproken in hoofdstuk 3, 4 en hoofdstuk 5. Daarnaast kunnen mogelijk soorten in het plangebied voorkomen welke genoemd worden op de Rode Lijsten. Aangezien natuurlijke habitats en belangrijke leefgebieden voor deze soorten ook vallen onder de specifieke zorgplicht en deze onder de geplande werkzaamheden mogelijk worden aangetast, wordt hier ook rekening mee gehouden bij de hieronder beschreven maatregelen.

Met behulp van passende preventieve maatregelen in het plangebied kunnen negatieve gevolgen voor soorten worden voorkomen of beperkt:

- ♣ Alle aanwezige vegetatie of bodemmateriaal moet gefaseerd verwijderd worden. Dit geeft bodembewonende dieren de kans om het plangebied te ontvluchten en een alternatief leefgebied te benutten in de (directe) omgeving.
- ♣ Groenvoorzieningen moeten tijdens de werkzaamheden en het (tijdelijk) opslaan van machines en materialen zoveel mogelijk worden ontzien. Bij het werk kunnen zo klein mogelijke werkbreedtes gebruikt worden. Tevens kan men steeds dezelfde bouwwegen en paden voor zowel vervoer, aanvoer en afvoer gebruiken.
- ♣ Bij ecologisch gevoelige werkzaamheden moet richting te behouden leefgebied van fauna gewerkt worden zodat dieren niet ingesloten raken en een grotere kans hebben het werkgebied te ontvluchten. Om negatieve effecten voor grondgebonden fauna te verminderen kan de vegetatie eerst 10 centimeter worden afgemaaid waarna het perceel een nacht met rust gelaten wordt voordat de vegetatie volledig verwijderd wordt.
- ♣ Het verwijderen van groenvoorzieningen kan zoveel mogelijk beperkt worden en na de werkzaamheden kan de vegetatie op vergelijkbare wijze met dezelfde soorten aangeplant worden, op dezelfde locaties als waar groenvoorzieningen verwijderd worden. Bij werkzaamheden rondom groenvoorzieningen moet een zo smal mogelijke werkbreedte aangehouden worden.

- ♣ Bij ecologisch gevoelige werkzaamheden kan zoveel mogelijk van bestaande paden gebruik gemaakt worden of kunnen nieuw gecreëerde paden herhaaldelijk gebruikt worden om insporing en potentiële verstoring van dieren en planten te beperken.
- ♣ Bij ecologisch gevoelige werkzaamheden kan zodanig gewerkt worden dat de meest gevoelige periodes van te verwachten soorten (vooral voortplantingsperiode) vermeden worden.
- ♣ Bij de werkzaamheden moet voorkomen worden dat 's nachts met sterke bouwverlichting wordt gewerkt om verstoring van nachtactieve fauna te beperken.

8

Conclusies en aanbevelingen

Tijdens de inventarisatie zijn Das en vier soorten vleermuizen aangetroffen (zie Tabel 7).

Sperwer, Buizerd, Ransuil, Boommarter, Steenmarter en kleine marterachtigen konden niet worden vastgesteld.

- ♣ In het plangebied komen geen jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels voor. In het plangebied kunnen wél broedvogels met niet-jaarrond beschermde nesten voorkomen. Voor de verwachte aanwezige broedvogels dienen werkzaamheden waarbij nesten vernield of verstoord kunnen worden, buiten het broedseizoen plaats te vinden. Een vergunning is voor broedvogels dan niet nodig. Het broedseizoen duurt ruwweg van half maart tot eind juli.

Tabel 7.

Aangetroffen beschermde soorten met vastgestelde gebruiksfuncties binnen het plangebied.

Vogels					
	Aanwezig	Verblijf	Essentieel leefgebied		
Sperwer Buizerd Ransuil	Nee Nee Nee	Nee Nee Nee	Nee Nee Nee		
Grondgebonden zoogdieren					
Das Boommarter Steenmarter Bunzing Hermelijn Wezel	Ja Nee Nee Nee Nee Nee	Nee Nee Nee Nee Nee Nee	Nee Nee Nee Nee Nee Nee		
Vleermuizen					
	Verblijf (aantal, type)	Foerageergebied	Essentieel foerageergebied	Vliegroute	Essentiële vliegroute
Gewone dwergvleermuis Ruige dwergvleermuis Laatvlieger Rosse vleermuis	Nee 1 pv Nee Nee	Ja Ja Ja Nee	Nee Nee Nee Nee	Nee Nee Ja Ja	Nee Nee Nee Nee

- ♣ In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen aanwezig van beschermde, niet-vrijgestelde zoogdieren. Ook biedt het plangebied geen essentieel leefgebied voor deze soorten. De aangetroffen Das betreft een zwervend exemplaar uit de bekende leefgebieden buiten de stad.
- ♣ In het plangebied zijn verblijvende vleermuizen aangetroffen. Het gaat om een verblijfplaats van de Ruige dwergvleermuis. Indien werkzaamheden worden verricht aan de boom waarin de verblijfplaats van Ruige dwergvleermuis is aangetroffen, ofwel aan bomen in de directe invloedssfeer daaromheen, dient er ofwel gewerkt te worden onder een goedgekeurde gedragscode, ofwel dient er een vergunning te worden aangevraagd waarbij in een op te stellen 'activiteitenplan' adequate maatregelen worden uitgewerkt.
- ♣ Het foerageergebied voor vleermuizen binnen het plangebied maakt slechts een klein deel uit van een veel groter foerageergebied en is geen 'essentieel' deel van het leefgebied. De vleermuizen kunnen derhalve uitwijken.
- ♣ De in het onderzoek vastgestelde vliegroute in het plangebied is op grond van de daar gevonden aantallen vleermuizen en vergelijkbare lijnelementen in de omgeving, die als alternatief gebruikt kunnen worden, niet beoordeeld als 'essentieel'.
- ♣ Teneinde het naleven van de algemene en specifieke zorgplicht voor kwetsbare en bedreigde soorten kan men gebruikmaken van genoemde passende preventieve maatregelen (zie hoofdstuk 7).

9

Aanbevolen en geraadpleegde literatuur

- BARATAUD, M., Y. TUPINIER, H. LIMPENS & A.C. BETAIN, 2015. *Acoustic Ecology of European Bats*. Biotope editions, Publications scientifiques du muséum. ISBN 9782366621440.
- BIJ12, Kennisdocument Kleine marterachtigen Bunzing – Hermelijn – Wezel versie 1.1 juli 2024, Bij12, Utrecht.
- BIJLSMA, R.G., HUSTINGS F. & C.J. CAMPHUYSEN, 2001. *Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2)*. GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- BRIGGS, B. & D. KING, 1998. *The Bat Detective. A fieldguide for bat detection*. Stag Electronics, West Sussex.
- BROEKHUIZEN, S., B. HOEKSTRA, V. VAN LAAR, C. SMEENK & J.B.M. THISSEN (RED.), 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. 3^e herziene druk. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- DIETZ, C., A. KIEFFER, 2017. *Veldgids Vleermuizen van Europa*. KNNV Uitgeverij. Zeist.
- DIJK A.J. VAN & A. BOELE, 2011. *Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek*. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- GRIMMBERGER, E., 2001. *Gids van de Vleermuizen van Europa*. Tirion uitgevers B.V., Baarn.
- HUSTINGS F., BORGGREVE C., VAN TURNHOUT C. & THISSEN J. 2004. *Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels volgens Nederlandse en IUCN-criteria*. SOVON-onderzoeksrapport 2004/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- KAPTEYN, K., 1995. *Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding*. Provincie Noord-Holland, Noordhollandse Zoogdierstudiegroep, Het Noordhollands Landschap, Haarlem.
- KWAK, R. VAN, BEUSEKOM, R. VAN, FOPPEN, R., LOUWE KOOIJMANS, J. & DE PATER, K. 2018. *Bedreigde vogels van Nederland. Vogels van de Rode Lijst in hun leefgebied*. KNNV uitgeverij, Zeist.
- LA HAYE, M., V. DIJKSTRA, K. VAN VEEN, S. WESTRA, Y. LIEFTING. *NEM Verspreidingsonderzoek Marters: inventariseren met cameravallen*. versie 11 juli 2022. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- LIMPENS, H., K. MOSTERT & W. BONGERS (RED.), 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen: onderzoek naar verspreiding en ecologie*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- S.J., GUTKER DE GEUS, & T.S. VAN DER MEER, 2023. *Project flexwoningen Circusterrein Hilversum. Toetsing in het kader van de natuurwetgeving*. G&G-rapport QS2023-237. Van der Goes en Groot, Alkmaar/Kwintsheul.
- SIERDSEMA, HENK, 1995. *Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen*.

SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. Staatsbosbeheerrapport 1995-1.

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000*. – *Nederlandse Fauna 5*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

TWISK, P., A. VAN DIEPENBEEK & J.P. BEKKER, 2009. *Veldgids Europese zoogdieren*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

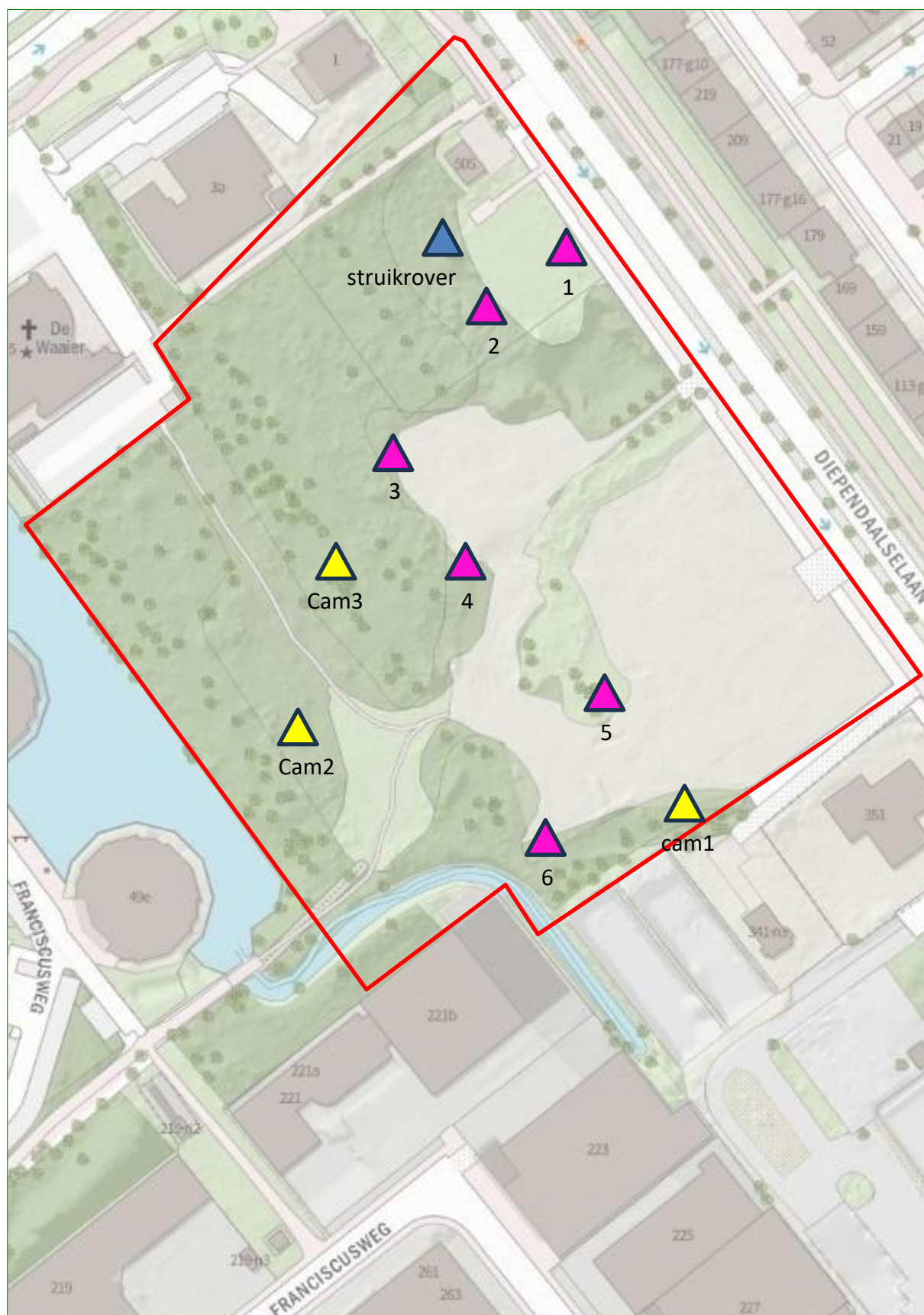
VLEERMUISVAKBERAAD NETWERK GROENE BUREAUS, ZOOGDIERVERENIGING, 2021. *Vleermuisprotocol 2021*, januari 2021.
www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl.

WISMEIJER, H., 2002. *Zoogdieren van Europa*. ANWB bv/ TIRION Uitgevers bv, Baarn.

10 Bijlagen

Bijlage 1	Verspreidingskaart uitgezette materialen t.b.v. marterachtigen en Eekhoorn
Bijlage 2	Kaart waarnemingen Das
Bijlage 3	Verspreidingskaarten vleermuizen
Bijlage 4	Verspreidingskaarten verblijfplaatsen vleermuizen
Bijlage 5	Huidige natuurwetgeving

Bijlage 1 Verspreidingskaart uitgezette materialen t.b.v. marterachtigen en Eekhoorn

Bijlage 2 Kaart waarnemingen Das

Bijlage 3 Verspreidingskaarten vleermuizen

Bijlage 4 Verspreidingskaarten verblijfplaatsen vleermuizen

Bijlage 5 Huidige natuurwetgeving

Bijlage 5.1 Omgevingswet (Ow)

De Omgevingswet (Ow) is het nationale wettelijke kader waarin onder andere de Wet natuurbescherming (Wnb) is opgenomen. De Wnb op haar beurt is het nationale wettelijke kader waarin de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet destijds zijn samengevoegd.

De Ow bundelt alle wetten die gaan over regels met betrekking tot activiteiten in de fysieke leefomgeving, zoals bouw, infrastructuur, natuur, milieu, lucht, water, bodem en cultureel erfgoed.

In de Ow is zowel de soortbescherming van wilde flora en fauna geregeld als de gebiedsbescherming, die veelal voortkomt uit bepalingen van de Europese Habitatrichtlijn (HRL) en Vogelrichtlijn (VRL). De basisregels zoals de doelen van de wet, de algemene zorgplicht, regels van zogenaamde kerninstrumenten, vergunningplicht, verantwoordelijkheden en taken van bevoegde gezagen, bevoegdheidsverdeling en overige instructieregels, staan allemaal in de Ow.

De doelstellingen van de Ow baseren zich op de erkenning van de intrinsieke waarde van de natuur. Vanwege deze intrinsieke waarde is de wet gericht op het in stand houden en bereiken van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving en een hoge omgevingskwaliteit. Een andere doelstelling van de Ow is het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

De provincies zijn, op enkele uitzonderingen na, het bevoegd gezag van de wet. De provincies organiseren de vergunningsverlening en handhaving.

Het stelsel Ow bestaat uit een algemene wettekst (de Ow zelf) dat per procesonderdeel nader is uitgewerkt in Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's), zogenaamde uitvoeringswetten, en de Omgevingsregeling.

Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's)

In het stelsel Ow staat de regelgeving uitgewerkt in vier algemene maatregelen van bestuur (AMvB's). Deze zijn:

- ♣ Besluit activiteiten leefomgeving (Bal); hierin staan de algemene regels voor Natura 2000- en flora- en fauna-activiteiten waaronder de vergunningplicht (voor overheden en initiatiefnemers) en de regels voor de aanwijzing van vergunningsvrije gevallen en mogelijkheden voor maatwerk.
- ♣ Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl); hierin staat de uitwerking van algemene regels voor bouwwerken die rechtstreeks werken,

eveneens voor initiatiefnemers en overheden. Het Bbl is de vervanger van het Bouwbesluit.

- ♣ Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) bevat de uitwerking van normen en instructieregels voor bestuursorganen, waaronder de kaders voor vergunningverlening, zoals beoordelingsregels.
- ♣ Omgevingsbesluit (Ob); hierin staan regels voor initiatiefnemers en bestuursorganen, onder meer met betrekking tot bevoegdheden, totstandkomingsprocedures en handhabingsbepalingen.

De Omgevingsregeling (Or) bestaat naast de AMvB's voor de uitwerking van de administratieve en technische regels. Het invoeringsbesluit regelt het overgangsrecht, wijzigingen in bestaande besluiten en aanpassingen van de AMvB's.

Bijlage 5.1.1 Zorgplicht

Algemene zorgplicht

De algemene zorgplicht in de Ow is een brede zorgplicht en geldt voor de gehele fysieke leefomgeving (afdeling 1.3 Ow & art. 1.6 en 1.7). 'Een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat zijn activiteit of het nalaten ervan nadelige gevolgen kan hebben voor de fysieke leefomgeving, is verplicht om deze gevolgen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken dan wel de activiteit achterwege te laten.' De algemene zorgplicht is in principe altijd van toepassing, tenzij een specifieke zorgplicht (art. 1.8 Ow en art. 11.6 Bal) is opgenomen voor een bepaalde activiteit in de Ow.

Specifieke zorgplicht flora en fauna

De specifieke zorgplicht staat uitgewerkt in het Bal (art. 11.6) en onder diverse artikelen in het Bbl. De specifieke zorgplicht kent een andere reikwijdte dan de algemene zorgplicht. Alle activiteiten die door het verrichten, of juist nalaten hiervan, negatieve gevolgen kunnen hebben op de fysieke leefomgeving zijn verboden volgens de Ow (art. 1.7a, zie ook art. 11.27 Bal). De activiteiten waar het hier over gaat zijn nader begrensd, ook ter uitvoering van de richtlijn milieustrafrecht (art. 1.3 Ob). Hierin staat onder andere het verbod op het in lucht, bodem of water brengen van trillingen, geluid, stoffen of warmte die gevolgen voor natuur of landschappen kunnen hebben. Ook staat hierin het verbod om beschermde natuur of landschappen te verwaarlozen met aanzienlijke gevolgen.

De specifieke zorgplicht is van toepassing wanneer er aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van specifieke soorten, welke van nature in Nederland voorkomen, die kwetsbaar of bedreigd zijn en vallen onder de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, nationaal beschermde soorten en soorten die opgenomen zijn op de (nationale) Rode lijsten. Ook natuurlijke habitats of belangrijke leefgebieden van deze soorten vallen onder de specifieke zorgplicht.

Als deze aanwijzingen er zijn, moet worden vastgesteld of op voorhand op grond van objectieve gegevens nadelige gevolgen kunnen worden uitgesloten voor deze soorten, hun nesten, hun foerageerplaatsen, hun voortplantingsplaatsen, hun rust- of groeiplaatsen en hun eieren.

Zijn nadelige gevolgen niet uit te sluiten, dan wordt gevraagd om na te gaan welke nadelige gevolgen kunnen optreden en passende preventieve maatregelen te nemen, de activiteit te staken, of, als dat niet kan, passende herstelmaatregelen te nemen.

Mochten de zorgplichtbepalingen niet helder genoeg zijn, dan staat het aan bevoegd gezag vrij om middels maatwerkregels (art. 11.29 Bal) of maatwerkvoorschriften (art. 11.31 Bal) deze te verduidelijken. Bijvoorbeeld door het opnemen van regels in een provinciale Omgevingsverordening of het stellen van een maatwerkvoorschrift of vergunningsvoorschrift.

Bijlage 5.2 Soortbescherming

Onder de Ow geldt een algemeen verbod om zonder omgevingsvergunning bepaalde activiteiten te mogen verrichten (§ 5.1.1 Ow), waaronder een flora- en fauna-activiteit, tenzij anders geregeld in een omgevingsplan, waterschapsverordening, omgevingsverordening of ministeriële regeling.

Bijlage 5.2.1 Categorieën soortbescherming

Onder de Ow worden bepaalde planten en dieren beschermd. Er zijn vier categorieën met beschermde soorten. Twee categorieën bevatten de soorten die Europees zijn beschermd onder de Habitatrichtlijn (Hrl) en soorten genoemd in de Vogelrichtlijn (Vrl). Naast deze Europees beschermde soorten is een extra categorie soorten toegevoegd, de 'andere soorten'. Deze soorten zijn op nationaal niveau beschermd.

Per provincie geldt daarnaast een vierde categorie, de 'vrijgestelde soorten' (art. 3.11). Alleen soorten uit de derde categorie kunnen worden vrijgesteld. Voor deze soorten geldt een vrijstelling van vergunningsplicht bij schadelijke handelingen (zie Bijlage 5.2.2), bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig beheer. De lijst van vrijgestelde soorten kan per provincie variëren en is te vinden in Tabel 8.

Tabel 8.

Vrijgestelde soorten per provincie (Rood niet vrijgesteld).

	DR	FL	FR	GL	GR	L	NB	NH	OV	UT	ZH	ZL
Zoogdieren												
Aardmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bosmuis*	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bunzing	+		+		+	+				+	+	
Dwergmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Dwergspitsmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Eekhoorn						+ ¹						
Egel	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+
Gewone bosspitsmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Haas	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Hermelijn	+		+		+	+				+	+	
Huisspitsmuis*	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Konijn	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Ondergrondse woelmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Ree	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Rosse woelmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Steenmarter						+ ²						
Tweekleurige bosspitsmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Veldmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Vos	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Wezel	+		+		+	+				+	+	
Wild zwijn							+					
Woelrat	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Amfibieën en reptielen												
Bruine Kikker	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Gewone pad	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Hazelworm						+ ³						
Kleine watersalamander	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Levendbarende hagedis						+ ⁴						
Meerkikker	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bastaardkikker	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

*: algemene vrijstelling wanneer soorten zich in/op gebouwen en bijhorende erven bevinden

+¹:geldt in de periode maart-april en juli t/m november+²:geldt in de periode 15 augustus t/m februari+³:geldt in de periode juli t/m september+⁴:geldt in de periode 15 augustus t/m 15 oktober

Bijlage 5.2.2 Schadelijke handelingen

De Ow bepaalt dat de volgende zaken verboden zijn (zie art. 3.1, 3.5 en 3.10):

- ♣ Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende dieren genoemd in de Habitatrichtlijn, vogels genoemd in de Vogelrichtlijn en aangewezen 'andere soorten' opzettelijk te doden of te vangen.¹
- ♣ Het is verboden dieren genoemd in de Habitatrichtlijn opzettelijk te verstoren.
- ♣ Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van hierboven genoemde soorten te vernielen of te beschadigen of nesten of eieren van vogels weg te nemen.
- ♣ Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste punt opzettelijk te verstoren als deze verstoring van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
- ♣ Het is verboden planten van soorten genoemd in de Habitatrichtlijn (bijlage IV, Bijlage 1 Verdrag van Bern) of als 'andere soorten' (Bijlage B bij de wet) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Omgevingsvergunning

Daarnaast geldt er een algemeen verbod om zonder omgevingsvergunning bepaalde activiteiten te mogen verrichten (§ 5.1.1 Ow), waaronder een flora- en fauna-activiteit of een Natura 2000-activiteit (zie Bijlage 5.3.1), tenzij anders geregeld in een omgevingsplan, waterschapsverordening, omgevingsverordening of ministeriële regeling.

Indien geen vrijstelling geldt van de vergunningplicht, dient een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Onderscheid wordt gemaakt in een enkelvoudige vergunningsaanvraag (voor één activiteit) en meervoudige aanvraag (voor meer dan één activiteit), in verband met een verschil in procedure. Een meervoudige aanvraag is van toepassing als sprake is van bijvoorbeeld een flora- en fauna-activiteit én een Natura 2000-activiteit.

De initiatiefnemer kan zelf kiezen tussen los of gelijktijdig aanvragen (art. 5.7 Ow). Er is geen eis met betrekking tot een gelijktijdige aanvraag van onlosmakelijke activiteiten. Het bevoegd gezag heeft evenwel de verplichting om de aanvrager te informeren over andere vergunningplichtige activiteiten, voor zover in te schatten door het bevoegd gezag.

¹Het betreft soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, soorten genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn in hun natuurlijke verspreidingsgebied. Alsmede andere soorten, genoemd in bijlage, onderdeel A, bij de wet.

Bijlage 5.2.3 Vergunningsmogelijkheid

Ruimtelijke ontwikkeling en (her)inrichting zoals realisatie, sloop of renovatie van bebouwing, kappen van bomen, dempen van wateren of schonen van sloten, kan beschadiging of vernieling tot gevolg hebben van de voortplantings- en rustplaatsen van de in het gebied voorkomende (beschermde) soorten. Dit hangt af van de fysieke uitvoering daarvan en de periode waarin het project plaatsvindt. In bepaalde gevallen moet dan vergunning voor de Ow verkregen worden.

Als beschermde soorten (zie Bijlage 5.2.1) voorkomen die niet zijn vrijgesteld én sprake is van mogelijke schadelijke handelingen (zie Bijlage 5.2.2), dan is een omgevingsvergunning vereist, of moet, indien mogelijk, conform artikel 3.31 gewerkt worden met een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode.

De vraag of vergunning kan worden verleend zal worden beoordeeld door het bevoegde gezag (veelal de provincie waarin het plangebied is gelegen). Belangrijk daarbij is de vraag in hoeverre schade optreedt, of de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soort(en) in gevaar komt en of er bevredigende alternatieven voorhanden zijn voor de ingreep of de locatie daarvan.

Bijlage 5.2.4 Wettelijk belang

Per categorie is het bij het al dan niet verkrijgen van een vergunning belangrijk wat het belang is van het uit te voeren plan en de te verkrijgen vergunning. Als schade niet te voorkomen is, dan dient één van de onderstaande wettelijke belangen van toepassing te zijn:

Soorten van de Vogelrichtlijn

- ♣ In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer.
- ♣ In het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.
- ♣ Ter bescherming van flora en fauna.

Soorten van de Habitatrichtlijn

- ♣ In het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.
- ♣ Ter bescherming van flora en fauna.

Andere soorten

- ♣ In het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

- ♣ In het kader van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting van gebieden en het toekomstig gebruik daarvan.
- ♣ Ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen.
- ♣ Ter bescherming van flora en fauna.

Bijlage 5.2.5 Broedvogels

Voor broedvogels wordt in principe geen vergunning verleend. Als men verstorende activiteiten buiten het broedseizoen laat plaatsvinden worden de vogels geacht te kunnen uitwijken, treedt geen schade op en is geen vergunning noodzakelijk.

Alleen vogelnesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn vallen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' en zijn daarom jaarrond beschermd. Er zijn vier verschillende categorieën 'broedvogels met jaarrond beschermde nesten', categorie 1 t/m 4, zie kader volgende pagina.

De lijst met vogelsoorten waarvan de nesten gedurende het hele jaar zijn beschermd is in 2009 aangepast (zie kader). In de provincies Flevoland, Limburg en Overijssel zijn de lijsten recent aangepast. Soorten kunnen in deze provincies in andere categorieën vallen, of er zijn extra soorten toegevoegd aan de lijsten van deze provincies.

Voor soorten met jaarrond beschermde nesten kan soms, meestal alleen buiten het broedseizoen, wél een vergunning worden aangevraagd. Een 'omgevingscheck' is dan vereist. Een deskundige moet in dat geval vaststellen of de desbetreffende soort zelfstandig een vervangend nest kan vinden in de omgeving, of dat met verzachtende en/of compenserende maatregelen de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rustplaats gegarandeerd kan worden. Om zeker te zijn dat geplande of genomen maatregelen hiertoe voldoende zijn, moeten deze middels een vergunningsaanvraag worden voorgelegd aan de provincie.

Als de gunstig staat van instandhouding niet in gevaar komt, kan de aanvraag (positief) worden afgewezen. Het is uiteraard essentieel dat de (aan de provincie) voorgestelde maatregelen ook daadwerkelijk worden genomen.

Let op! Bij de bescherming van een jaarrond beschermd nest of verblijf kan het zijn dat zowel de verblijfplaats als de (directe) omgeving die nodig is voor het succesvol functioneren daarvan moet worden betrokken.

Kader: De algemeen geldende lijst van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten en bijbehorende categorie. Deze lijst geldt in de meeste provincies waaronder Noord- en Zuid-Holland. Per provincie kunnen de categorieën verschillen, of zijn soms extra soorten aan de lijst toegevoegd.

Soort	Categorie	Toelichting codes
Boomvalk	4	Vogelsoorten waarvan de nesten in
Buizerd	4	principe jaarrond zijn beschermd met
Gierzwaluw	2	beschermingscategorie:
Grote gele kwikstaart	3	
Havik	4	1 = soorten die ook buiten het
Huismus	2	broedseizoen het nest gebruiken als vaste
Kerkuil	3	rust- of verblijfplaats,
Oehoe	3	2 = koloniebroeders die elk broedseizoen
Ooievaar	3	op dezelfde plaats broeden en die daarin
Ransuil	4	zeer honkvast zijn of afhankelijk van
Roek	2	bebouwing of biotoop,
Slechtvalk	3	3 = soorten die elk jaar op dezelfde plaats
Sperwer	4	broeden en die daarin zeer honkvast zijn of
Steenuil	1	afhankelijk van bebouwing,
Wespendief	4	4 = soorten die niet of nauwelijks zelf in
Zwarte wouw	4	staat zijn een nest te maken.

Categorie 5-soorten

Er is nog een categorie met 'bijzondere' vogelsoorten (Categorie 5). Deze soorten keren (zoals ook soorten met jaarrond beschermde nesten) weliswaar vaak terug naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar beschikken over voldoende flexibiliteit om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Van deze soorten zijn de verblijfplaatsen alleen dan beschermd als 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen'. Ook deze lijst kan per provincie verschillen, zie het kader hieronder voor soorten die in de meeste gevallen in deze categorie vallen.

Kader: Enkele vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten in categorie 5. Per provincie kan het beschermingsniveau verschillen. Sommige soorten vallen alleen onder categorie 5 in bepaalde provincies.

Blauwe reiger	Koolmees
Boerenwaluw	Kortsnavelboomkruiper
Bonte vliegenvanger	Middelste bonte specht
Boomklever	Oeverwaluw
Boomkruiper	Pimpelmees
Bosuil	Raaf
Brilduiker	Ringmus
Draaihals	Ruigpootuil
Eidereend	Spreeuw
Ekster	Tapuit
Gekraagde roodstaart	Torenvalk
Glanskop	Tureluur
Grauwe vliegenvanger	Veldleeuwerik
Groene specht	Wulp
Grote bonte specht	Zeearend
Grutto	Zomertortel
Hop	Zwarte kraai
Huiswaluw	Zwarte mees
IJsvogel	Zwarte roodstaart
Kleine bonte specht	Zwarte specht
Kleine vliegenvanger	

Bijlage 5.2.6 Gedragscodes

Indien men in het bezit is van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode, hoeft bij werkzaamheden in het kader van natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud, van bestendig gebruik en van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting voor Vogelsoorten (art. 3.1), Habitatrichtlijnsoorten (art. 3.5) en andere soorten (art. 3.10) geen vergunning te worden aangevraagd, mits aantoonbaar wordt gewerkt met deze gedragscode (art. 3.31). De bewijslast dat correct is en wordt gehandeld volgens de gevolgde gedragscode ligt bij de initiatiefnemer.

Het is ook mogelijk te werken conform een dergelijke goedgekeurde gedragscode zonder deze zelf te hebben opgesteld. De relevante soorten dienen dan wel in de gebruikte gedragscode te worden behandeld.

Bijlage 5.2.7 Flora- en fauna-activiteit

Een 'flora- en fauna-activiteit' is een 'activiteit met mogelijke nadelige gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten' (art 1.1 Ow). Er is sprake van een 'flora- en fauna-activiteit' wanneer sprake is van mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levend dieren of planten, ongeacht of deze soorten beschermd zijn krachtens de Ow. Deze regel geldt dus niet voor soorten die buiten het natuurlijk verspreidingsgebied voorkomen of exoten, tenzij specifiek vermeld.

Wanneer sprake is van een flora- en fauna-activiteit, dient rekening te worden gehouden met de specifieke zorgplicht (zie Bijlage 5.1.1).

Daarnaast zijn Huismuis, Bosmuis, Veldmuis, Bruine rat, Huisspitsmuis en Mol buiten beschermde gebieden in alle gevallen vrijgesteld van de genoemde verboden (art. 3.10).

Bijlage 5.3 Gebiedsbescherming

De gebiedsbescherming in de Ow bestaat uit een beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden, regels voor de aanwijzing en bescherming van het Natuurnetwerk Nederland en bijzondere natuurgebieden en landschappen.

Onder de Ow geldt een algemeen verbod om zonder omgevingsvergunning bepaalde activiteiten te mogen verrichten (§ 5.1.1 Ow), waaronder een Natura 2000-activiteit, tenzij anders geregeld in een omgevingsplan, waterschapsverordening, omgevingsverordening of ministeriële regeling.

Een Natura 2000-activiteit is een activiteit waarbij kans is op een significant gevolg voor een Natura 2000-gebied en is daarmee vergunningplichtig.

Bijlage 5.3.1 Natura 2000

Nederland en andere EU-lidstaten hebben in overleg met de Europese Commissie speciale beschermingszones aangewezen, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. Een overzicht van Natura 2000-gebieden is te vinden op:

<https://www.natura2000.nl/>

Voortoets

Wanneer plannen bestaan een project in of rond een Natura 2000-gebied uit te voeren, neemt de initiatiefnemer contact op met het bevoegde gezag. In principe is dit Gedeputeerde Staten van de Provincie waarin een gebied (grotendeels) ligt.

Indien negatieve effecten van een project niet kunnen worden uitgesloten, dient een toetsing te worden uitgevoerd. Als uit deze Voortoets blijkt dat een plan (mogelijk) significante negatieve gevolgen heeft, vindt de vergunningaanvraag plaats via een 'passende beoordeling'. Daarbij moeten ook cumulatieve effecten zijn meegenomen.

Alleen als uit de passende beoordeling met zekerheid blijkt dat geen significante gevolgen zullen optreden, of als het gaat om activiteiten met een groot openbaar belang en waarvoor geen alternatieven zijn, wordt vergunning verleend. Als uit de 'Voortoets' blijkt dat een activiteit negatieve gevolgen kan hebben die niet significant zijn, beoordeelt het bevoegd gezag of deze negatieve gevolgen in het licht van de instandhoudings-doelstellingen aanvaardbaar zijn.

Externe werking

Belangrijk bij de bepalingen rond Natura 2000-gebieden is de 'externe werking'. Dit betekent dat ook projecten buiten het Natura 2000- netwerk met mogelijk negatieve gevolgen binnen het netwerk, getoetst moeten worden aan doelen van betrokken gebied of gebieden. Een bijzondere vorm van externe werking is de (extra) uitstoot van stikstof door een project die kan neerslaan binnen Natura 2000-gebieden en daar voor schade kan zorgen. Aangetoond moet worden dat geen negatieve gevolgen mogelijk kunnen zijn op Natura 2000-gebieden.

Specifieke zorgplicht Natura 2000

In de Ow is een specifieke zorgplicht opgenomen voor Natura 2000-gebieden en bijzondere nationaal natuurgebieden (art. 11.6 Bal). Iedereen die activiteiten uitvoert die verslechterende of significant verstorende gevolgen voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied kunnen hebben, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken (art. 11.6, 1e lid Bal).

Ook moet worden nagegaan of nadelige gevolgen op voorhand op grond van objectieve gegevens verslechterende of significant

verstorende gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten. Als nadelige gevolgen niet te voorkomen zijn, dan moeten passende preventieve maatregelen genomen worden (art. 11.6, 2e lid onder d). Wanneer dit niet mogelijk is dienen passende herstelmaatregelen getroffen worden (art. 11.6, 2e lid onder f). Daarnaast verplicht de zorgplicht ook dat de effectiviteit van deze maatregelen worden gemonitord. De specifieke zorgplicht geldt altijd, dus voor Natura 2000-activiteiten, maar ook voor activiteiten die conform een Natura 2000-beheerplan worden uitgevoerd of activiteiten die géén kans hebben op een significant gevolg.

Bijlage 5.3.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Aanwijzing en begrenzing

De aanwijzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is geregeld in de Omgevingsverordening, conform art. 2.44, lid 4 Ow en art. 7.6, 1e lid Bkl. De instructieregels voor de aanwijzing, begrenzing en de reikwijdte van het NNN zijn opgenomen in artikel 7.5 en artikel 7.6 Bkl. In de Omgevingsverordening zijn (instructie)regels gesteld voor Omgevingsplannen van gemeenten en projectbesluiten (art. 7.8, 1e lid Bkl). Deze regels zijn gesteld in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.

Wezenlijke kenmerken en waarden

De wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN worden vastgesteld per Omgevingsverordening door de provincie (art 7.7 Bkl). In de Omgevingsverordening is daartoe een natuurbeheerplan vastgesteld waar in de regel de bestaande natuurwaarden en het ambitieniveau zijn aangegeven middels natuurbeheertypen. Per provincie kunnen de wezenlijke kenmerken en waarden verschillend zijn gedefinieerd.

Beschermingsregime

Het beschermingsregime voor het NNN is uitgewerkt in art. 7.8, 2e lid Bkl, dat een instructieregel betreft voor uitwerking van het beschermingsregime in de Omgevingsverordeningen van provincies:

In elk geval wordt verzekerd dat de kwaliteit en oppervlakte van het Natuurnetwerk Nederland niet achteruit gaat, dat de samenhang tussen de verschillende gebieden van het netwerk wordt behouden en dat, als binnen het NNN activiteiten worden toegelaten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden, deze gevolgen tijdig worden gecompenseerd, zodanig dat de kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het NNN behouden blijven. Onder de Ow geldt geen strikt 'nee, tenzij'-principe meer, maar een 'ja, mits'-principe.

Bijlage 5.3.3 Overige gebiedsbescherming

Provincies kunnen zogeheten bijzondere provinciale natuurgebieden of bijzondere provinciale landschappen aanwijzen (art. 2.44, lid 5 Ow). Een voorbeeld hiervan zijn de 'Bijzonder Provinciale Landschappen' van de Provincie Noord-Holland. De regels met betrekking tot juridische bescherming van deze gebieden zijn gepubliceerd in de provinciale Omgevingsverordening.

Bijlage 5.3.4 Houtopstanden

Anders dan bij beschermde gebieden en soorten kent de Ow geen specifieke term voor een activiteit waarbij een houtopstand wordt gekapt. De regels voor de bescherming van houtopstanden en bomenrijen staan opgenomen in Afdeling 11.3 Bal. Hierin staat dat het vellen van houtopstanden is beschermd door een algemene meldplicht (art. 11.126 Bal) en herplantplicht (art. 11.129 Bal) voor houtopstanden vanaf 10 hectare of bomenrijen bestaande uit meer dan 20 bomen, buiten de zogeheten 'bebouwingscontour houtkap' (art. 11.111, lid 2 Bal).

Bijlage 5.4 Procedure

Als bij aanvang van een project niet uitgesloten is dat beschermde soorten voorkomen of negatieve effecten op beschermde gebieden kunnen optreden, is een ecologische *quickscan* nodig.

Als op grond van deze *quickscan* de aanwezigheid van dergelijke soorten of gevolgen niet zijn uit te sluiten én wordt geconcludeerd dat negatieve effecten kunnen optreden, is vervolgonderzoek noodzakelijk.

Tijdens het vervolgonderzoek wordt het plangebied geïnventariseerd op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. Indien aanwezig worden de gebruiksfuncties van deze soorten in beeld gebracht. Vervolgens wordt opnieuw onderzocht of negatieve gevolgen mogelijk zijn door uitvoering van de plannen.

Bijlage 5.4.1 Omgevingsvergunning Ow

Indien negatieve effecten niet uit te sluiten zijn en er geen alternatieven zijn, is een aanvraag omgevingsvergunning waarschijnlijk aan de orde. Een dergelijke aanvraag dient onder andere vergezeld te gaan van:

- ♣ Een activiteitenplan waarin onder meer de locatie, de werkwijze, de te verwachten schade, de te nemen maatregelen, de alternatievenstudie en het wettelijk belang gedetailleerd worden beschreven.

- ♣ Een actuele en volledige inventarisatie naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied. Deze is drie 3 tot 5 jaar geldig.

De overheid heeft een digitale omgeving ingericht voor alle uitgewerkte regels, namelijk het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Alle vergunningsaanvragen met betrekking tot de Ow en het contact hierover lopen via het DSO.

Het bevoegd gezag handhaaft bepalingen uit vergunningen en de eventuele werking van de Ow bij projecten waar geen vergunning voor is aangevraagd. Ook het volgen van gedragscodes wordt gehandhaafd door het bevoegd gezag. Mogelijke sancties zijn geldelijke boetes, strafrechtelijke vervolging en het stilleggen van werkzaamheden.

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Hazenkoog 35A
1822 BS Alkmaar

Bovendijk 35-G
2295 RV Kwintsheul

www.vandergoesengroot.nl